

АНАЛИЗ НА РЪСТА НА ЧУЖДЕСТРАННИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ПЕРИОДА ЯНУАРИ-ЮЛИ 2016

Ас. д-р Галя Кушева
катедра „Контрол и анализ на стопанската дейност”,
СА „Д. А. Ценов” – Свищов

Резюме: Според анализатори на туризма у нас, лятото на 2016 г. се очаква да бъде най-успешното за българския туризъм от 1990 г. насам. Министерството на туризма на Р България публикува информация, която сочи ръст от 21,4% на посещенията с цел почивка и екскурзия през периода януари-юли 2016 г., в сравнение със същия период на предходната 2015 г. Сравнително най-високо нарастване е отчетено при полските и немските туристи. Румъния е сочена за един от най-устойчивите чуждестранни туристически пазари за дестинация България. За изключителен успех се счита възвръщането на позициите ни на руския и британския пазар. Тези данни провокират интерес към изследване на регистрирания през 2016 г. ръст на чуждестранния туризъм у нас, на база официална информация, публикувана от Националния статистически институт на страната ни.

Ключови думи: туризъм, анализ, тенденции.

В началото на 2016 г. анализатори на туристическия бранш и експерти от Министерството на туризма на Република България предвиждат 10% увеличение на туристическите посещения в страната ни за годината, спрямо предходната 2015 г. Прогнозата е направена предимно с оглед на очакван отлив на туристи от конкурентни дестинации като Египет, Турция и Тунис, поради възникналите кризисни ситуации в тези държави. В края на настоящия летен сезон интерес представляват отговорите на следните въпроси:

Първо, отговарят ли реалностите за увеличението на чуждестранните туристически посещения в страната ни до м. юли 2016 г. на предварително изградените очаквания?

Второ, какви са тенденциите в динамиката на посещенията на чуждестранни туристи и на реализираните от тях приходи у нас през годините?

В доклад на Министерство на туризма на Р България за развитието на международния туризъм у нас през периода януари-юли 2016 г. е посочено, че броят на чуждестранните туристи, посетили страната ни с цел почивка и ваканция възлиза на 2 844 215 бр. Спрямо същия период на предходната 2015 г. е регистриран ръст от 21,4%. Нарастване се наблюдава и при останалите видове посещения: с цел гостуване – 25,6%; със служебна цел – 16,0%.¹ В таблица 1 са представени данни за динамиката на чуждестранните туристически посещения на страната ни през периода м. януари 2008 г. – м. юли 2016 г. Анализът на данните в таблицата показва:

• от 2008 до 2013 г. не се наблюдават съществени различия между темповете на изменение на броя чуждестранни посещения на страната ни, изчислени на годишна база и тези, които се отнасят до периода м. януари-юли (максималното отклонение е регистрирано през 2009/2008 г. - 3,6%). Интерес представляват двете, предхождащи настоящото изследване години, през които са отчетени по-значителни и разнопосочни отклонения. Спадът за цялата 2014 г. спрямо 2013 г. (7,8%) е с 5,6% по-висок от този, отнасящ се за първите седем месеца на годината (2,1%), и обратно – намалението, отнасящо се периода

¹ Вж. **Министерство на туризма на Република България**. Статистически данни за международен туризъм в България за 2016 г. Достъпен на: < <http://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/statisticheski-danni/statisticheski-danni-za-mezhdunaroden-turizum-v-bulgariya-za-2016-g>> [Посетен на 09 септември 2016]. Информацията в докладите на Министерство на туризма за развитието на международния туризъм у нас са базирани на информация от НСИ. Данните обхващат както посетителите, попадащи в обхвата на дефиницията „международен турист“, дадена от Световната организация по туризъм (UNWTO), така и лицата, посетили България със служебна цел, което считаме за нецелесъобразно. От друга страна, въпреки че в методологията на НСИ се казва, че тя е хармонизирана с европейското законодателство в областта на статистиката на туризма и с препоръките на UNWTO, от м. януари 2011 г. насам начинът на периодичното представяне на данните за посещенията на чужденци в България не позволява отделяне на групата „транзитно преминали чужденци“ от общия брой визити. Тези транзитни посещения попадат в групата „Други“, в чийто състав са включени и гостуванията на чужди граждани, които според нас е редно да бъдат отнесени към туристическите пристигания в страната ни. Считаме, че наличието на този методически проблем не възпрепятства изследването, а единствено налага стесняване на неговия обхват. Анализът на тенденциите в изменението на чуждестранните посещения на България понататък в разработката се базира на данни от НСИ за броя на чужденците, посетили страната ни с цел „Почивка и екскурзия“. Това на практика означава изключване на посещенията с цел гостуване, служебна, транзит и други. Вж. **Национален статистически институт (НСИ)**. Посещения на чужденци в България по цел на пътуването и по страни. Достъпен на: < <http://www.nsi.bg/bg/content/1967/посещения-на-чужденци-в-българия-по-цел-на-пътуването-и-по-страни>> [Посетен на 09 септември 2016].

януари-юли на 2015 г. (11,9%) е с 6,1% по-високо в сравнение с изчисления на годишна база спад на показателя (5,8%). Направената констатация и фактът, че тези съществени различия се наблюдават именно през предходните две години (2014 и 2015 г.), ни дават основание да предположим, че е възможно динамиката на броя посещения през първите седем месеца на 2016 г. също да се различава съществено от тази за цялата година. Това провокира интерес за повтаряне на изследването след приключване на настоящата календарна година;

- през периода януари-юли 2016 г. е регистриран най-високият относителен ръст в броя чуждестранни туристически посещения на страната ни от 2009 г. насам (21,4%). Направените прогнози за нарастване на показателя с 10%, отнесени към първите седем месеца на годината, са двукратно надвишени, което свидетелства за изключително успешен туристически сезон през настоящата година.

Таблица 1. Чуждестранни туристически посещения в България (м. януари 2008 г. – м. юли 2016 г.)

Година	м. януари-декември		м. януари-юли	
	Брой	Темп на изменение (%)	Брой	Темп на изменение (%)
2008	4 765 700	x	2 736 677	x
2009	3 809 561	-20,1	2 089 802	-23,6
2010	4 227 519	11,0	2 324 072	11,2
2011	4 484 248	6,1	2 493 853	7,3
2012	4 622 710	3,1	2 548 305	2,2
2013	4 913 773	6,3	2 716 549	6,6
2014	4 532 307	-7,8	2 659 009	-2,1
2015	4 269 102	-5,8	2 343 606	-11,9
2016	x	x	2 844 215	21,4

В резултат на извършения анализ, уверено бихме могли да заключим, че **предварителните прогнози, направени от експертите и анализаторите на туристическия бранш в страната ни за ръста на чуждестранните посещения в страната ни през 2016 г. напълно се покриват с реалните данни за първите седем месеца на годината.**

Изследването продължава с анализ на тенденциите в динамиката на посещенията на чуждестранни туристи у нас и на реализираните от тях приходи от нощувки. Таблица 2 включва информация за стойностите и динамиката на показателя „брой туристически посещения” освен по основните целеви пазари за България, посочени в доклада на Министерството на туризма, така и за Норвегия, която като страна-емитентка не би трябвало да бъде изпускана от внимание, тъй като при нея през периода е регистриран най-високият темп на нарастване (134,8%).

Таблица 2. Чуждестранни туристически посещения в България за периода януари-юли 2015-2016 г. по основни страни емитентки

Страни	Брой туристи		Бр. туристи - абсолютно изменение 2016/2015 (бр.)	Бр. туристи - темп на изменение 2016/2015 (%)
	м. ян-юли 2015 г.	м. ян-юли 2016 г.		
О Б Щ О	2 343 606	2 844 215	500 609	21,4
Европейски съюз	1 011 364	1 289 868	278 504	27,5
Русия	267 999	333 012	65 013	24,3
Румъния	167 561	231 134	63 573	37,9
Македония	229 558	275 388	45 830	20,0
Германия	245 799	289 008	43 209	17,6
Турция	177 269	219 255	41 986	23,7
Полша	81 794	121 629	39 835	48,7
Сърбия	170 887	189 966	19 079	11,2
Украйна	107 372	122 527	15 155	14,1
Гърция	132 262	139 892	7 630	5,8
Великобритания	86 837	88 057	1 220	1,4
Норвегия	10 902	25 600	14 698	134,8

Изчисленията показват, че през първите седем месеца на 2016 г. най-високо е увеличението при туристическите посещения на руски граждани в страната ни – 65 013 бр., което представлява ръст от 24,3%, спрямо същия период на 2015 г. В относително изражение сравнително повече нарастват туристите от Полша (48,7%) и Румъния (37,9%). През 2016 г. страните от Европейския съюз продължават да са най-важният генериращ пазар за международен туризъм на България, с относителен дял 45,4% и общ обем от 1 289 868 туристи (ръст от 27,5%). Интерес представлява фактът, че разглеждано по отделни страни-емитентки, руският пазар е този, който генерира най-висок относителен дял на посещенията (11,7%) - повече от 1/9 част от общия им брой. Спрямо предходната 2015 година, този дял е нараснал с 0,3 пункта. Следват Германия (10,2% - спад от 0,3%) Македония (9,7% - спад от 0,1%), Румъния (8,1% - повишение с 1,0%) и т. н.

В таблица 3 е представена информация за реализираните приходи от ношувки на чужденци у нас през изследвания период.

Таблица 3. Реализирани нощувки и приходи от чужденци в България (м. януари 2008 г. – м. юли 2016 г.)²

Период	Реализирани нощувки		Реализирани приходи		Средна цена на нощувка /лв./
	брой	отн. дял /%/	сума /лв./	отн. дял /%/	
2008 г.	11 802 017	64,51	520 658 918	70,26	44,12
2009 г.	9 472 345	61,62	411 373 472	67,50	43,43
2010 г.	10 565 210	64,97	454 402 995	71,25	43,01
2011 г.	12 461 275	66,09	500 505 595	71,14	40,16
2012 г.	13 451 440	66,42	580 551 817	71,51	43,16
2013 г.	14 370 426	66,48	649 377 741	72,30	45,19
2014 г.	14 077 798	64,88	721 728 798	71,29	51,27
2015 г.	13 352 281	62,40	728 774 875	70,44	54,58
01-07.2015 г.	7 379 668	62,56	392 585 436	70,19	53,20
01-07.2016 г.	9 009 135	64,62	489 227 936	72,78	54,30

Анализът на данните в таблицата показва:

- след значителния спад на реализираните приходи от нощувки на чужденци, регистриран през 2009 г. (-20,99%), изследваният показател равномерно нараства през годините, като увеличението е най-съществено през 2012 г. (+15,99%), а през 2015 г. не се наблюдава изменение;
- броят на реализираните нощувки от чужденци през периода следва тенденцията на приходите до 2013 г., след която е регистриран спад от 2,04% през 2014 г. и от 5,15% през 2015 г.;
- през първите седем месеца на 2016 г. приходите нарастват с 24,62%, а реализираните нощувки – с 22,08%;
- средният относителен дял на приходите от нощувки, реализирани от чужденци в общата сума на този вид приходи през изследвания период е 70,87%, докато този на броя на нощувките е 64,46%;
- средната цена на нощувка на чужденец спада до 2011 г., след което неравномерно нараства със средногодишен темп от 8,02%. Значително по-слабо е регистрираното увеличение на показателя през първите седем месеца на 2016 г., в сравнение със същия период на предходната година – 2,08%.

² Таблица 3 представлява авторова преработка на данни от НСИ. Сумата на приходите е коригирана с индекса на инфлация за съответния период. Вж. НСИ. Дейност на местата за настаняване по статистически зони, статистически райони и по области. Достъпен на: <<http://www.nsi.bg/bg/content/1973/дейност-на-местата-за-настаняване-по-статистически-зони-статистически-райони-и-по>> [Посетен на 29 септември 2016]; Инфлация и индекси на потребителските цени. Достъпен на: <<http://www.nsi.bg/bg/content/2445/инфлация-и-индекси-на-потребителските-цени>> [Посетен на 29 септември 2016].

Направеният анализ ни дава основание обобщим, че **паралелно с ръста в броя на чуждестранните туристи у нас, през изследвания период нарастват и реализираните от тях приходи от нощувки.**

Бъдещи проучвания биха могли да отговорят на въпроса дали очертаните тенденции ще се запазят във времето, т.е. доколко устойчиви са регистрираните нараствания на показателите. Интересна насока за анализ би било изследването на причините за съществуването на тази позитивна динамика, т.е. степента на въздействие на:

- външни, независещи от страната ни фактори - като геополитическа обстановка в региона, респ. спад на пътуванията към конкурентни за страната ни дестинации;

- вътрешни конкурентни предимства на дестинация България - като повишаване качеството на предлагането, приемливо съотношение цена-качество, диверсификация на туристическия продукт, намаляване влиянието на сезонния фактор, ефективна рекламна кампания и т. н.

В края на летния туристически сезон и в обобщение на резултатите от проведеното изследване, бихме могли да заключим, че 2016 г. се оказва годината, през която е регистриран значителен напредък в развитието на отрасъла в страната ни. Ръстът на туристическите посещения у нас е свързан и с реализация на по-високи приходи от туризъм. Обект на бъдещи проучвания трябва да бъдат факторите, изиграли основна роля за достигнатите постижения. От този момент нататък усилията на всички заинтересовани от развитието на бранша страни трябва да бъдат насочени към постигане на устойчивост на резултатите. Възвръщането на позициите на дестинация България на традиционни туристически пазари е отлична възможност за бъдещото развитие на този толкова значим за икономиката на страната ни отрасъл.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

1. www.nsi.bg
2. www.tourism.government.bg